

Kriz, Saydamlık ve İnternet

*Mustafa AKGÜL
Bilkent Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü*

Bugün Türkiye bir krizin kıskacında kıvrılmaktadır. Kriz sadece ekonominin dengelerinde değil, bürokratik ve siyasal kadrolara olan güven ve toplumun geleceğine olan inançta da vardır. Türkiye'nin bu krizden çıkmak ve daha önemlisi böyle krizleri tekrar yaşamamak için bir yeniden yapılanma, bir yön değiştirme geçirmesi gerekir.

Ülkenin rant ekonomisinden üretime yönelmesi, dünya ile bütünleşmesi, rekabeti ve verimliliği öne çıkarması gerekir. Daha da önemlisi, tek çıkış yolunun bu olduğunu, aydınların, toplum önderlerinin, siyasetçinin, sanayicinin anlaması ve ülkeyi bir değişime yöneltmesi gerektiğidir. Tek tek her bir yurttaşın, bireysel ve kamusal sorumluluklarının bilincine vararak araştıran, öğrenen, daha iyisini yapma arzusuyla çırpınan bireyler haline gelmesi gerekir. Ülkenin gündeminde, üretim, bilim, araştırmageliştirme, bilişim ve internet'in olması gerekir. Dünya devrimsel boyutta bir gelişmeyi yaşıyor. İletişim, Bilişim ve Bilgi Teknolojilerinin başını çektiği gelişme, sanayi devrimi ile yaşanandan daha önemli bir dönüşümdür ve yaşamı her boyutuyla köklü olarak değiştirme sürecine girmiştir. Bu değişim ekonominin yapısını, ülkenin rekabet gücünü, insan gücü profilini değiştirmeye başlamıştır. Birey öne çıkmış, beyingücü kol gücünün önüne geçmiş, bilim, bilgi ve araştırmageliştirme öne çıkarak bir üretim faktörü haline gelmiştir. Yetişmiş insan gücü ve sosyal sermaye öne çıkmaktadır. Kendilerini bu teknolojilere uyarlıyan ülkelerde verimlilik artışı beklenmeyen boyutlara çıkmış, bu teknolojilerde öne çıkan İrlanda ve İsrail gibi ülkeler gelişmişlik düzeyinde sıçrama yapmıştır.

Türkiye'nin önüne Haziran ayında imzalıyarak taahhüt altına girdiği eavrupa+ projesi ile ülkemizi bilgi teknolojilerine yönlendirme, ve bu vesileyle en azından, telekom, eğitim, insan gücü vs konularında bir yeniden yapılanma olanağı çıkmıştır. Bu konuda en büyük sorun siyasal sahiplenme eksikliğidir. İşin önemini kavramış, bunu kendine iş edinmiş, projeler geliştirmeye hazır, insanları dinleyen ve bir adım öne çıkacak siyasal kadrolar aranıyor.

İnternet ve bilişim teknolojileri, saydamlık, katılımcılık ve toplumsal denetim konularında çok önemli olanaklar sunmaktadır. Bugün ülkemizde siyasal kadrolara ve bürokratlara güven çok düşük düzeydedir. İnternet teknolojilerinin saydamlığı artırıcı, toplumsal denetime olanak sağlayacak şekilde kullanılması, toplumun siyasal sisteme ve giderek kendine olan güvenini artıracaktır. Bu teknolojiler yolsuzlukları önlemek için kullanıldığında, toplumsal destek yanında önemli miktarda kamu kaynağı çarçur edilmeyip, üretken bir şekilde kullanılabilir. Böylece hem maddi hem de manevi yönde önemli kazançlar ortaya çıkacaktır.

Burada ana ilke, gizliliğin çok özel koşullar dışında yok edilmesi ve sivil oluşum ile uzmanlığın süreçlere ortak edilmesi olmalıdır. Örneğin bir yasa tasarısı en başında, daha hazırlık aşamasında, kamuoyu ile paylaşılmalı, üniversiteler, meslek ve sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlardan oluşumlarından yazılı görüş alınmalı ve halka açık ortamlarda görüşler paylaşılmalıdır. Vatandaş yasa taslağı TBMM 'ye gittikten sonra metni görebilir uygulamasından vazgeçmelidir.

Yolsuzlukların ülke gündeminde olduğu gerçeğinden hareketle bazı somut öneriler:
Mevcut mekanizmalarla yetinmemeli yeni mekanizmalar kurmalıyız. Bunlar, gerekirse geçici olabilir. Bunun için gerekirse geçici yasalar çıkartabilmeliyiz. İlk akla gelen, Devlet Denetleme Kurumu'na yetki ve kadro takviyesi yapmak ve bu işle görevlendirmek. Özel uzmanlık mahkemeleri kurmak üzerinde düşünülmesi gereken diğer bir konu. Parlatonun yeni bir denetleme mekanizması kurması düşünölmeli.

Açıktır ki, Yüce Divan ve gensoru yetersiz kalmaktadır. Soruşturma komisyon raporları da çok fazla bir şeyi değiştiremekte, rapor metninin bile geniş kitlelere sunumu sağlanamamaktadır. Bir siyasiyi Yüce Divan'a göndermek başlı başına bir sonuç olmakta, bu ise bu yolu tıkamaktadır. Halbuki, ancak

bu tür bir yargılamanın sonucunda kişi aklanmalı ya da siyaset sahnesinden çekilmek zorunda kalmalıdır.

Temiz toplum fikrini yaşatacak, katılımcı, saydam, İnterneti, üniversiteleri, sivil toplum örgütlerini, mesleki kuruluşları da kapsayan mekanizmalar oluşturmalıyız. Bunların bir miktarı şu andaki durumu ortaya çıkartacak, temizliği sağlayacak, bir kısmı da ileriye yönelik mekanizmalar olmalıdır.

I) Servet beyannamelerini internette yıllık olarak yayınlamak:

Bu belli bir düzeydeki bürokratları, siyasileri, yarı kamu görevlilerini, generalleri, toplum önderlerini, vs kapsamalıdır. Bununla birlikte vergi beyannameleri ve ödenen vergi miktarları da de yayınlanmalıdır.

II) İhale süreçlerini yeniden tasarlamak:

- a) İhaleleri anahtar teslim, tek düğmeye basınca çalışacak, bir kaç yılı kapsayan dev projeler mantığından uzaklaşıp, modüler, birbiyle uyumlu, iç denetimi olan parçalara bölmek,
- b) Şartnameyi, ihaleyi ve sonrasını da katılımcı ve saydam bir şekilde hayata geçirmek. Örneğin; İhale şartnamesi, ilanından önce uygun bir süre (1 hafta1 ay) web'te yayınlanabilir. Daha sonra rakip firmalar, uzmanlar, sivil toplum örgütleri önünde tartışılır. İhale sahibi niye böyle bir ihaleye bu şartname ile çıktığını katılanlara anlatır. İhalenin kendisi, yine bu ekiplerin önünde yapılır, ve sonrası hem web'ten yayınlanır, hem de periodik olarak izleme toplantıları yapılır.

III) Atamalar ve işten çıkartılmaları webten yayınlamak. Haftalık, aylık ve yıllık olarak, kurumlara yapılan atamalar ve işten çıkartmalar, sayı ve isim bazında yayınlansın. Belirli bir düzeyin üstündeki atamalarda, atanan kişinin özgeçmiş, eğitimi, iş tücrübesi ve atandığı işe uygunluğu boyutlarını öne çıkaran br şekilde webten yayınlanmalı. Bu yayınlar, tarafsız bir üçüncü partice, arşiv amacıyla yansılmalıdır:

Kanımcıca, bu ve benzeri mekanizmalar kolayca kurabilir. Bunlar hem önemli ölçüde yolsuzlukları önlemeye katkıda bulunur, hemde vatandaşların sisteme, demokrasiye ve siyasal partilere ilgisi ve giderek güveni artır.

Çözüm siyasetten geçmektedir.